

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בבואור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' דברים תשפ"ו

בית יעקב

**במינוי הדיינים תיקנו ישראל מה שפגמו
כשהיו בגלגול אנשי סדום**

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם

(א יב)

אפשר לרמז על מה שכתב רבנו האר"י ז"ל (שער הפסוקים פרשת שמות) שישיראל שניצאו ממצרים הם הנשמות שהיו בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום, ולא נתקנו עד פעם רביעית שניצרכו במצרים ויצאו וקבלו את התורה. והדינים שנתנו להם הם לכפר על מה שפגמו בסדום בדינים, ששם כפרו בדינים, משפטי ה' אמת, ומנו דיינים זיפנים שקרנים, וכנגד זה נתנו לישראל בכל פריטיו ודקדוקיהו כדי לכפר על מה שפגמו בדינין בסדום, ועל ידי הקבלה שקבלו עליהם מנוי הדיינים ולעשות דין, נתכפר להם עון זה.

והכל ברר משה רבנו עליו השלום לישראל בשעת מנוי הדיינים, וזהו שאמר להם כאן **איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם**, דלכאורה נראים הדברים כפולים, ידי באמרו **טרחכם**, דמלה זו כוללת הכל. אבל הכונה היא, שאמר להם תדעו דהדיינים אלה שנתנו לכם הם תקון לנשמותיכם על מה שפגמו בדינים בסדום, וזהו שאמר **טרחכם** של עכשווה הוא משא ריבכם שעבר כבר שקלקלתם בסדום, ועל זה באו הדיינים, כדי שיתקן מה שפגמו בנשמותיכם, וכיון שהם נשמות רבות לא אוכל לבדי לתקן אותם, טרח גדול עלי הוא (לה) ולא אוכל לעשותו לבדי. (פיתוחי חותם)

שיזכה כל אחד מהם לאותה הארה שזכה הוא עצמו. אך בני ישראל לא הבינו את דבר משה, וסברו כי כל דבריו נסבים אך ורק על רבוי זרעם, כפי שגראה מפשט הכתוב. לכן שאלו את משה בתמיהה: 'כי אתה נותן קצבה לברכותינו. עמד משה רבנו והשיב לישראל: 'זו משלי היא', כלומר, על האורות אני מדבר, אותם כתרים שזכיתי כבר בהם בגלל חטאכם, ונקראו 'שלי', רוצה אני להחזירם לכם, ועוד להוסיף לכם ברכה על ברכה, שתזכו גם אתם כל אחד ואחד לאלף אורות, כפי שמקבל אני מדי שבת בשבתו. כל המתנות האלה, חזרת האורות שאני מחזיר לכם בכל שבת, ותוספת הברכה שמברך אני אתכם עכשו שתזכו גם אתם כמוני - כל זה משלי היא. אבל הקדוש ברוך הוא, הוא 'ברך אתכם' בברוי הוצר, כאשר כבר 'דבר לכם' בהבטחתו לאברהם אבינו עליו השלום.

יראת יעקב

ברכת ה' וברכת משה

עבד נאמן קראת לו. כי מן הדין היה ראוי, שמכיון שבטעמים של ישראל שחטאו בעגל, נטלו ממשה רבנו אותם אלף אורות, וקבל את כתריהם של ישראל - שלא היה מחויב להשיבם להם, כי הם אלו שגרמו לעצמם. אך משה רבנו עליו השלום, 'עבד נאמן קראת לו', ואינו חפץ במתנה שאינה שלו, אלא רק 'במתנת חלקו', ולכן כשחזרו לו האורות שלו, מחזיר הוא לישראל את אורותיהם. ולפרוש זה יש יסוד כבר בכתבי רבנו האר"י זי"ע (שער הכוונות, ענין מזמור שיר ליום השבת).

באהבת משה לישראל - לא שת ליבו להפסדו בגלגל

והנה כאמור, משה רבנו מקבל בחזרה בכל שבת את אלף האורות שנקלחו ממנו. אך מרב האמונה שיש בו, ולגדל מדת עינו הטובה ולבו הטוב, חפץ הוא בכל מאודו בטובתם של ישראל, ורוצה בקיימם ובהנאתם הרבה. והרי כבר מצינו שמסר משה רבנו את נפשו ממש על קיימם של ישראל, ובזמן שעמד לרצות את הקדוש ברוך הוא ולבקש מחילתו על חטא העגל, אמר לפניו יתברך (שמות לב לב): 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא', ולכן, למרות שכל חסרון אלף האורות ממנו נגרם בגלל עונם של בני ישראל, ונחסרים ממנו אותם האורות בכל ששת ימי השבוע, מכל מקום לגדל אהבתו אותם, עמד וברכם כנגד אותם אלף האורות.

משה בירך לישראל שיזכו לאלף אורות כמוהו

זהו שאמר להם משה לישראל, 'ה' אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים'. פגנו לו מר בזה, כי מברך הוא כל אחד ואחד מישראל, שיזכה על ידי מעשיו הטובים לרבוי האורות העליונים המתמשכים עליו, עד שישלמו אצלו כל אלף האורות להם זכה משה רבנו עצמו. וזו הוראה ברורה על כך שמיד כאשר נתנת האפשרות בידו של משה רבנו לתת את האורות לישראל, עומד הוא ומוסרם להם, וכפי שעושה בכל שבת קדש, בקבלתו את ההארה השמימית לה זכה במתן תורה.

הכרעה על האורות, ולא על ריבוי הוצר
נמצא, שמשה רבנו אכן ברך את ישראל

ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א יא)

ברכת ה' וברכת משה

רבנו זי"ע (פיתוחי חותם, מחשוף הלב) מביא את דברי רש"י הקדוש בפסוק זה, שכתב וזה לשונו, מהו שוב 'ויברך אתכם כאשר דבר לכם', אלא אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכותינו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם 'אשר אם יוכל איש למנות וגו'. אמר להם: זו משלי הוא, אבל הוא 'יברך אתכם כאשר דבר לכם'. עד כאן.

מדוע נצרכה ברכת משה אחר ברכת אברהם אבינו

בדברים אלו, נראה הקשי לעיני כל. כי אם אכן כבר נתברכו ישראל בברכת אברהם אבינו עליו השלום, שנאמר לו מפי הגבורה כי לא יהיה מגין למספרם, לשם מה הצרכו לברכת משה רבנו, שיתברכו אלף פעמים? והרי לכאורה אין זו תוספת, כי אם מוגרעת, וכטענת ישראל שנתן משה קצבה לדבר שהיה כבר ללא גבול ומדה?

כתרי ישראל ואורות משה רבינו במתן תורה

אך נראה לומר, על פי מה שכתב רבנו האר"י זי"ע (שער הפסוקים שיר השירים), שישיראל שעמדו על הר סיני וכו' לכתרים עליונים מאת המלאכים, אשר בהם וכו' להארות עליונות, וגם משה רבנו עליו השלום קבל בזכותם אלף אורות קדושים. אולם, כאשר חטאו בני ישראל בעגל, נטלו מהם אותם ההארות שנתנו להם במתן תורה, כמו שנאמר (שמות לג ו): 'זיתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב', וגם ממשה רבנו נטלו אלף האורות, כי לא זכה להם אלא בשביל ישראל. אכן, לכתרי ישראל זכה משה רבנו עליו השלום, וכפי שדדשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח). מהפסוק (שמות לג ו): 'וימשה יקח את האהל'.

משה רבינו מחזיר הכתרים לישראל בכל שבת

מני אז, בכל שבת קדש, מקבל משה רבנו בחזרה את אלף האורות שקבל במתן תורה, והוא עצמו נוהג טובת עין בישראל, ומשיב להם את כתריהם שנטלו מהם ונתנו לו. וזה שאומרים ישראל בתפלת שחרית של שבת: 'ישמח משה במתנת חלקו, כי

באור יעקב

בי שם ה' נקרא עליך

רק לאחר שסיים הסופר את כתיבת כל הפרשיות, נזכר הסופר ושם לבו לכך כי לא כון באותו השם את הכונות הראויות. אך מאחר והבדלה היחידה שהיתה בידי כדי לתקן את המעוות היתה להתחיל ולכתב הכל מתחלה, החליט הסופר להעלים הדבר ולהתעלם הימנו לחלוטין, לא יגיד מלה לרבנו. וכך מסר הסופר לרבנו את התפלין המוכנות כשהוא אינו מגלה מאומה על דבר השם שנכתב בלי הכונות הראויות.

נטל רבנו את פרשיות התפלין בהתרגשות מידיו של הסופר, והחל עובר עליהם מרפרף בעיניו, נהנה רבנו למראה הכתב הנאה והחד, ופניו הפיקו נגה ושמחה עלאית. וכך עבר רבנו והגיה את כל התבות והאותיות שבפרשיות התפלין אחת לאחת. והנה בהגיעו לאותו שם שנכתב בלי הכונות הראויות שבקש מהסופר לכוון בהן, נעצר רבנו והתבונן בו לזמן ממושך שהלך והתארך.

בעודו מתבונן באותו שם, הרים רבנו את עיניו והביט לעבר הסופר ושאלו: "האם יתכן ושכחת לכוון את הכונות הראויות כשכתבת את השם הזה?" הסופר נאלם דומיה. לזאת לא פלל. בוש ונכלם השפיל את ראשו ואמר בהכנעה: "אכן, אודה ואבוש, רבי קדוש, לא כונתי באותו שם, ועתה ימחל נא לי רבנו, ואכתב עבור הרב תפלין חדשות בכונה הראויה". רבנו שנוכח לראות את יראת השמים של הסופר והיותו מודה ועוזב, מחל לו בלב שלם, והסכים שייכתב עבורו תפלין חדשות. ואכן כעבור זמן מה הביא הסופר לרבנו את הפרשיות החדשות שנכתבו בכונה, כרצון קדשו של הרב.

היה זה בעת ששהה רבנו האביר יעקב זי"ע א בעיר מראקש. חפש הרב סופר ממחה וירא שמים שייכתב עבורו פרשיות לתפלין. התענין הרב אצל בני העיר האם יש בעידם סופר הראוי לגשת למלאכת הקדש והוא ירא שמים ובקי היטב בהלכות ואף כתבו נאה. השיבו לו בני העיר: "בדאי, יש בעידנו סופר אחד תלמיד חכם וירא שמים בקי וממחה בהלכות סת"ם ואף ידיו רב לו בתורת הנסתר ובספרי קבלה, והוא ראש הסופרים של עירנו".

בקש הרב שייבאו לפניו את הסופר, יען כי חפץ הוא לתהות על קנקנו. כשהגיע הסופר, אמר לו רבנו: "בקשה לי אליך, חפץ אני שתכתב עבורי פרשיות לתפלין, ואכן שמעתי עליך לאמר כי בקי הנך עד מאד במלאכת הקדש זו, וכי ידים לך בתורת הנסתר, אך זאת אבקשך, כי בטרם תכתב כל שם מהשמות הקדושים, תרד ותטבל במקוה טהרה, ואף גם תכוון כל כונות האר"י הקדוש". ואודות שכרו אשר ישלם לו אמר לו הרב: "אל ירעו בעיניך ההוצאות, ואל תקמץ בהם, כי את שכרך תקבל ככל אשר תבקש".

בחרדת קדש ובסלודין נטל הסופר הממחה על שכמו את העל הגדול של כתיבת התפלין עבור רבנו. בדקדוק רב ובכונות עלאיות ישב הסופר וכתב את פרשיות התפלין, כשאינו מסיח דעתו ולו לרגע אחד. אמנם למרבה הצער, באחד מהשמות הקדושים, שכח הסופר ולא כון את הכונות הראויות טרם כתיבתו.

קדושת יעקב

משה הזהירם לתקן את המלכות

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א א).

אפשר לרמוז דמשנה תורה הוא במלכות, כמו שכתוב בזהר הקדוש (תיקון תיקון כא מו), וכמו שכתב רבנו זל"ה (שער הכונות חג הסוכות דרוש ו), ולכן בתחלת דברי משה רבנו עליו השלום, דבר אל בני ישראל על אודות המלכות שייזוהרו בכבודה הרבה ויכירו וידעו בצערה, שכל חטא שעושים פוגמים בה מיד, ואין לה מנוחה מצד חטאת בני ישראל. וידעו כמה חסרונות יש בה מצד חטאתם, כי גם בהיותה באצילות גורמים לה להיות אחור באחור עם זעיר אנפין. וזה שאמר הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, סופי תבות עם הכולל גימטריא מלכות, דהעקור הוא להזהירם על המלכות, וקבץ כל ישראל כמו שנאמר אל כל ישראל, והכונה שאמר להם דעו לכם שכלכם בני המלכות, וכלכם ראויים לתקנה, ותשאר בעולם האצילות, ולא תתפרד מדודה שהוא קדשא בריך הוא תמיד, דעל ידכם היא עולה ועל ידכם היא יורדת. וכל זה רמזו במלת ישראל שהוא שמכם, דמלת ישראל (עם הכולל) גימטריא האצילות, לרמוז דאתם כלכם ראויים להשיג עולם האצילות, וכשתשיגו עולם האצילות, על ידי זה יש לכם כח להשאיר המלכות בעולם האצילות. עוד, ישראל אותיות לי ראש, וראש גימטריא המלכות, והמלכות נקראת ראשית חיל עטרת בעלה, ונרמז זה במלת ישראל לי ראש, שאומר להם הקדוש ברוך הוא לישראל דעו לכם שהראש שלי, דהינו העטרה שלי שהיא המלכות שהיא גימטריא ראש כאמור, מסרתי אותה בידיכם, על

ידכם עולה ועל ידכם יורדת. ובפסוק זה רמזו שמוותיה בכפל, דבר משה אל כל ראשי תבות גימטריא אדנ"י. עוד, משה אל כל סופי תבות גימטריא אדנ"י, דזה שם המלכות דשרשה דינים וגבורות, והינו אדנ"י דינא דמלכותא דינא, וצריכה מתוק בכל יום מחדש: (מחשוף הלבן)

ממעטים עצמכם

ה' אלהיכם הרבה אתכם וכו'. על דרך לא מרבהם וכו' כי אתם המעט וכו' (להלן ז ט), נתתי גדלה לאברהם וכו' (חולין פט), ולפיכך כי יעקב בחר לו יח וכו' (תהלים קלה ד), ובהתאם נמי האבות הן הן המרבה וכו' (ב"ר מז ח), שכ"ב-יכו"ל בוחר בבגלי מדת הענוה וכו', וכן כתיב (להלן יד ב) ויבך בחר וכו', שכיון שבני ישראל עושים מעשה אבותיהם הקדושים שהולכים בדרך ענותנותם וכו', ממילא אתיא כל ברכה רוחה והצלחה וכו', וזהו ה' אלהיכם הרבה אתכם, שכ"ב-יכו"ל מתכנה עליכם מכם רב ענותנותכם בעיני אלהים ואדם וכו', וזהו ה' אלהיכם דיקא וכו', שכן 'ענוה' עם הכולל גימטריא ה' אלהיכם וכו', שזהו גם כן הרבה אתכם, מדה כנגד מדה לעמת שאתם גם אתם ממעטים עצמכם וכו', לכך הרבה אתכם וכו', ובהתאם מאן דאיהו זעיר וכו' (זוהר ח"א קכב). והנכם היום גימטריא יענוים וכו', כמו שנאמר (תהלים לו יא) יענוים יירשו ארץ וכו', שבשפלתו זכר לנו וכו' (שם קלו כג). ככוכבי השמים לרב, דהינו שלעמת ענותנותם שעושים עצמן מתחת לארץ וכו', לפיכך והנכם היום ככוכבי השמים לרב וכו', הרי לך מכם ענותנותם קונים שמים וארץ וכו' (פתח האוהל)